

L
20

LANDBOUW-ECONOMISCH INSTITUUT
's-GRAVENHAGE

B. H. Perdok

Het aantal jonge landarbeiders dat dagonderwijs volgt, etc.

17

LANDBOUW-ECONOMISCH INSTITUUT

DEN HAAG - CONRADKADE 175 - TELEFOON 61.41.61 - GIRO 41.22.35

Het aantal jonge landarbeiders dat dagonderwijs volgt; de leeftijd van toetreding tot het landarbeidersberoep van de primair toegevloede landarbeiders en de ontwikkeling van de leeftijdsopbouw van de vaste en losse landarbeiders in de laatste jaren.

a. Het aantal jonge landarbeiders dat dagonderwijs volgt

Uit de land- en tuinarbeidersonderzoekingen van het L.E.I. valt af te leiden welk deel van de landarbeiders onderwijs heeft gevolgd na het verlaten der lagere school.

Tabel 1

HET AANTAL LANDARBEIDERS DAT VERDER ONDERWIJS HEEFT GEVOLGD

Gebieden	Aantal geënquêteerde landarb.		Zonder voortgezet dagonderwijs		Met dagonderwijs				Met cursus-onderwijs			
					agrarisch		niet-agrarisch		agrarisch		niet-agrarisch	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
alle leeftijden												
Zeeklei	9293	100	9011	97	167	2	115	1	1077	12	411	4
Weide	2539	100	2422	95	93	4	24	1	470	19	96	4
Veenkoloniën	1564	100	1536	98	12	1	16	1	122	8	70	4
Zand- en rivierklei	2486	100	2170	87	275	11	41	2	600	24	37	1
Tuinbouwgebieden	2753	100	2527	92	183	7	43	1	707	26	88	3
Totaal	18635	100	17666	95	730	4	239	1	2976	16	702	4
jonger dan 20 jaar												
Zeeklei	940	100	855	91	43	5	42	4	99	11	24	3
Weide	274	100	236	86	31	11	7	3	50	18	8	3
Veenkoloniën	157	100	150	95	1	1	6	4	12	8	6	4
Zand- en rivierklei	600	100	447	74	125	21	28	5	126	21	10	2
Tuinbouwgebieden	552	100	438	79	98	18	16	3	132	24	13	2
Totaal	2523	100	2126	84	298	12	99	4	419	17	61	2

Bron: L.E.I.

Slechts 5% van de landarbeiders heeft verder dagonderwijs gevolgd; voor de jongere leeftijdsklassen is dit percentage echter hoger, nl. gemiddeld 16%. Het agrarisch dagonderwijs overweegt. Voor het bepalen van de kansen voor het wel of niet opgenomen zijn als jonge arbeidskracht is het noodzakelijk de aard van het onderwijs nader te analyseren.

Agrarisch Uit de land- en tuinarbeidersonderzoekingen is verder dagonderwijs af te leiden, dat het agrarisch dagonderwijs voor ten minste 70 à 80% bestond uit lager dagonderwijs ¹⁾. In de leeftijdsklassen beneden 20 jaar was het percentage middelbaar

- 1) "De landarbeiders in Nederland" L.E.I. 1954, bijlagen 38, 39 en 40.
 "De landarbeiders in Nederland" 2 L.E.I. 1958, bijlage 17.
 "De tuinarbeiders in Nederland" L.E.I. 1959, tabel 11, pag. 48.

L20
127A

2288816

onderwijs iets hoger, maar het agrarisch lager dagonderwijs bleef zeer sterk overwegen; de deelneming aan het middelbaar agrarisch-dagonderwijs was eveneens gering.

Het agrarisch lager dagonderwijs nam, zoals het indertijd werd gegeven, minder dan de helft van de tijd in beslag. Volgens de definitie van de vaste arbeidskrachten van het C.B.S. (regelmatig gedurende ten minste een derde deel van het jaar op hetzelfde bedrijf werkzaam) behoeft de schooltijd geen directe belemmering te vormen om opgenomen te worden als vaste arbeidskracht in de landbouw. Tijdens het onderzoek werd bovendien de indruk verkregen, dat men naast de agrarische schoolopleiding een vaste praktijkopleiding prefereerde boven het losse dienstverband.

Het middelbaar dagonderwijs nam over het algemeen eveneens minder dan de helft van de totale tijd in beslag en hier was derhalve registratie als vaste arbeidskracht volgens het C.B.S. eveneens nog mogelijk.

Niet-agrarisch dagonderwijs Het niet-agrarisch dagonderwijs dat de geënquêteerde landarbeiders volgden werd bij de verwerking van de landarbeidersonderzoekingen niet nader gesplitst naar de aard van het onderwijs, omdat dat slechts incidenteel voorkwam. Wel geschiedde dit voor de zoons van de geënquêteerden, maar juist de zoons die gingen studeren deden dit met het oog op het kiezen van een beroep buiten de landbouw. Toch is ook voor deze categorie het niet-agrarisch middelbaar dagonderwijs sterk in de minderheid ten opzichte van het lager dagonderwijs. 1) Globaal kan men derhalve stellen dat het volgen van niet-agrarisch dagonderwijs zich gemiddeld beperkt tot twee jaar.

Onderwijs en aantal agrarische jongeren Het cursusonderwijs heeft geen invloed op het aantal getelde landarbeiders in de landbouw. De invloed van de aantalsvermindering door het volgen van agrarisch dagonderwijs kan men, het voorgaande in aanmerking nemende, als volgt stellen:

- a. 12% volgt agrarisch dagonderwijs;
- b. voor ongeveer 2% kan dit onderwijs de directe oorzaak zijn dat men niet geteld is als vaste arbeidskracht in de landbouw, volgens het C.B.S.;
- c. rekening houdend met 6 jaarklassen van 15 t/m 20 jaar en een schoolperiode van 3 jaar zal ten gevolge van het agrarisch onderwijs deze groep agrarische jongeren 1% te laag zijn.

De invloed van het niet-agrarisch onderwijs:

- d. 4% volgt niet-agrarisch onderwijs;
- e. de gemiddelde duur kan gesteld worden op 2 jaren;
- f. rekening gehouden met de 6 jaarklassen van 15 t/m 20 jaar en een schoolperiode van twee jaar zal door het volgen van niet-agrarisch onderwijs de groep agrarische jongeren ruim 1% te laag zijn.

1) "De landarbeiders in Nederland" L.E.I. 1954, bijlage 39.

"De landarbeiders in Nederland 2" L.E.I. 1958, tabel 13, pag. 62.

Samenvattende kan men stellen, dat bij vergelijking van het aantal werkende landarbeiders van 15 t/m 20 jaar en het totaal-aantal werkende jongeren, men er rekening mee moet houden dat naast het aantal werkende landarbeiders in deze leeftijdsklasse nog 2% onderwijs volgt tegenover 25% in alle beroepsgroepen.

b. De leeftijd van toetreding tot het landarbeidersberoep

Wederom is de vraag gesteld, in hoeverre de leeftijdsklasse van de landarbeiders van 15 t/m 20 jaar volledig is, terwijl hierbij een antwoord verlangd werd omtrent de juiste leeftijd van toetreding van de huidige landarbeidersbevolking.

Uit het enquêtemateriaal van de landarbeidersonderzoekingen kon hiervan een indruk worden gekregen en kon de ontwikkeling in de loop der tijden worden nagegaan. Voor de zeekelegemeenten werd de uitwerking van dit gegeven beperkt tot de groep primair toegevloede vaste landarbeiders; voor de zandgronden en rivierkelegemeenten werden alle primair toegevloede landarbeiders genomen.

Tabel 2

TOEVLOEIING VAN LANDARBEIDERS NAAR LEEFTIJD

Geboorte- jaren	Aantal landarbeiders toegetreden op een leeftijd van:											
	12 jaar		13 jaar		14 jaar		15 jaar		16 jaar e.o.		alle	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
zeekelegieden 1)												
Vóór 1897	28	21	26	20	68	52	6	5	3	2	131	100
1897/1906	26	16	32	20	76	48	18	11	8	5	160	100
1907/1916	20	15	13	10	68	52	26	20	4	3	131	100
1917/1926	-	-	19	12	102	66	31	20	3	2	155	100
1927/1936	6	2	28	9	166	54	93	30	15	5	308	100
Totaal	80	9	118	13	480	54	174	20	33	4	885	100
zandgronden en rivierkelegieden 2)												
Vóór 1897	6	14	15	34	23	52	-	-	-	-	44	100
1897/1906	7	8	24	27	55	63	2	2	-	-	88	100
1907/1916	2	2	21	17	99	78	1	1	3	2	126	100
1917/1926	-	-	8	8	84	89	2	2	1	1	95	100
1927/1936	-	-	4	3	117	88	10	7	2	2	133	100
1937/1940	-	-	-	-	32	67	14	29	2	4	48	100
Totaal	15	3	72	14	410	77	29	5	8	1	534	100

1) Bron: L.E.I. 1952. Gemeenten = Kloosterburen, Eenrum, Usquert, Het Bildt, Fijnaart, Dinteloord en Prinsenland.

2) Bron: L.E.I. 1956 Gemeenten = Marum, Smallingerland, Dwingelo, Ottersum, Olst, Culemborg.

Het is mogelijk, dat door enkele enquêteurs bij het navragen van de beginleeftijd van de beroeps-carrière, in tegenstelling met de werkelijkheid bij de enquêtering van oudere arbeiders, toch als beginleeftijd 14 jaar is vermeld. Voor de verwerking lag het name-lijk in de bedoeling de gegevens over de wijzigingen in de beroeps-carrière (primaire, secundaire afvloeiing etc.) niet van vóór de 14-jarige leeftijd te verwerken. In dit opzicht kunnen de gegevens van de oudere arbeiders iets afwijken van de werkelijkheid.

Uit tabel 2 valt af te leiden, dat de gemiddelde leeftijd van toetreding voor de oudste landarbeiders op ruim 13 jaar lag, ter-wijl dit cijfer langzamerhand is opgelopen tot 14½ voor de jongste geënquêteerden omstreeks 1955. De toetreding na de 14-jarige leeftijd is grotendeels het gevolg van het genieten van dagonderwijs nadat men de lagere school had verlaten.

c. De ontwikkeling van de leeftijdsopbouw van de vaste en losse landarbeiders

Gesteld mag worden, dat het voor de landbouw noodzakelijk is, met steeds minder arbeidskrachten te werken en dat deze arbeids-krachten zoveel mogelijk permanent werkgelegenheid in de landbouw vinden.

Hoe heeft zich de situatie de laatste jaren ontwikkeld ten aanzien van de landarbeidersgroep? Belangrijk is hierbij tevens de vraag in hoeverre het langdurig dienstverband voor de jongere land-arbeiders thans sterker geaccentueerd wordt. Een indruk hiervan kan verkregen worden uit de gegevens over het aantal geregistreerden van het Bedrijfspensioenfonds voor de Landbouw.

Tabel 3

DE ONTWIKKELING VAN HET AANTAL LANDARBEIDERS NAAR LEEFTIJDKlassen EN WERKPERIODE

Categorieën	Arbeiders met ten minste 26 weekpremies				Arbeiders met minder dan 26 weekpremies				Alle premiebetalers			
	1953		1956		1959		1953		1956		1959	
	index '53 = 100	abs.	index '53 = 100	abs.	index '53 = 100	abs.	index '53 = 100	abs.	index '53 = 100	abs.	index '53 = 100	abs.
17½ t/m 20½ jr.	100	80	60	4720	100	69	45	6300	100	73	50	11020
21½ t/m 30½ jr.	100	77	75	21009	100	68	59	10980	100	73	68	31989
31½ t/m 40½ jr.	100	81	74	19166	100	69	61	8443	100	77	70	27609
41½ t/m 50½ jr.	100	89	82	19011	100	73	65	7752	100	83	76	26763
51½ t/m 60½ jr.	100	110	103	18357	100	77	76	7140	100	95	94	25497
61½ t/m 64½ jr.	100	120	117	5842	100	77	79	2208	100	101	103	8050
21 - 65 jr.	100	88	83		100	71	64		100	82	77	
index	99974	87526	83385	83385	56635	40346	36523	36523	156609	127872	119908	119908
abs.												
Gemiddelde 21-65 jr.	40,4	41,9	42,0		39,0	39,7	40,7		39,9	41,2	41,6	
leeftijd 17-65 jr.	37,9	39,6	40,1		.	.	.		37,5	38,7	39,5	

Bron: Bedrijfspensioenfonds voor de Landbouw.

- Uit tabel 3 zijn enkele opmerkelijke conclusies te trekken, nl.
- a. het aantal landarbeiders, dat langer dan een half jaar in de landbouw werkte is minder afgenomen dan het aantal landarbeiders met een kortere werkperiode;
 - b. het aantal jongere landarbeiders dat langer dan een half jaar werkte verminderde, terwijl het aantal oudere vermeerderde;
 - c. in alle leeftijdsklassen is het aantal arbeiders dat korter dan een half jaar werkte afgenomen. In de jongste leeftijdsklassen is de afneming duidelijk sterker;
 - d. een veroudering van de landarbeidersbevolking is merkbaar. De arbeiders die meer dan een half jaar in de landbouw werkten zijn gemiddeld iets ouder dan de arbeiders die korter werken. In de desbetreffende periode is dit verschil in gemiddelde leeftijd slechts weinig gewijzigd.

Samenvattende kan men zeggen, dat er naast de aantalsvermindering een veroudering valt waar te nemen en een verschuiving naar het langere dienstverband.

's-Gravenhage, april 1961

B.H. Perdok
Afd. Streekonderzoek.